

Guvernør Adrian Benjamin Bentzon.

(Ved **Anton M. Wiesener.**)

Guvernør Bentzons livshistorie vil for de fleste være ukjendt. Det vil derfor være paa sin plads igjen at mindes denne merkelige mand, der berømmes saa meget af sin samtid, og som er saa glemt af eftertiden. I Bergen er der særlig grund at mindes ham, da han nærmest maa kaldes Bergenser — og nævnte sig selv som saadan. I admiral Dahlerups nylig udgivne bog: *Mit livs begivenheder, 1814—48*, findes der en udmerket skildring af ham. Ligeledes omtales han i diplomaten Johann Georg Rists *Lebenserinnerungen*.

Efterfølgende biografi er bygget paa disse hans samtidiges skildring suppleret med andre oplysninger om ham.

Adrian Benjamin, kaldet *B e n o n i B e n t z o n*, var søn af byfoged i Bergen, Hans Jacob Bentzon, der var født i Frederikshald 1736, død i Bergen $\frac{1}{6}$ 1810, 74 aar gl., og Sophia Hedevig Købke, død i Bergen $\frac{7}{3}$ 1810, 54 aar gl., datter af foged paa Eidsvold, Adrian Købke, død 1783, og Elen Maria Zimmer.

Slegten Bentzen, som den ellers kalder sig, indvandrede til Frederikshald fra Baahus, da dette blev erobret af Svenskerne. Byfogdens far hed Bent Eskildsen f. 1685 † i Berg 1790, 104 aar gl. Han var borger i Frederikshald og opsynsmand over saugbrugene i Tistedalen. Han havde været med i grænsekrigene mod Sverrig. Han var 2 gange gift, sidst med Elisabeth Sophie Høyum (1714 † 1787), som var mor til byfogden.

Farfaren hed Eskild og var den, som indvandret. Han skal have boet i Tistedalen, hvor han døde 101 aar gl.

Adrian Benjamin Bentzon blev født i Tønsberg $\frac{22}{4}$ 1777, hvor faren dengang var konstitueret byfoged. Allerede i 1780 flyttet familien til Bergen, idet faren i dette aar under $\frac{23}{2}$ blev udnævnt til byfoged i Bergen, hvor han blev meget afholdt og anset som embedsmand.

I Bergen opvokste Adrian; som ældre mindedes han med forkjærlighed denne livlige kosmopolitiske by og barndomsvennerne fra hans lykkelige ungdomstid.

I januar 1791 som $13\frac{3}{4}$ aars gammel gut blev han indsat i kathedralskolens øverste klasse, til hvilken hans kundskaber da svarede. (Efter dennes skoles elevprotokol). Hans karakter ved aarsexamen i 1791 var: »Stort haab«, i 1792 samme, i 1793: »Meget stort haab«. Han blev dimitteret derfra til universitetet i Kjøben-

havn i 1793 »og blev indkaldet til artium, som den øverste fra alle publicke skoler«. (Efter samme protokol).

Han fik altsaa udmerkelse ved artium og vandt i 1796 Kjøbenhavns universitets guldmedalje for besvarelsen af et prisspørgsmaal i æstetiken: »Hvad tidsalder er mest skikket til at danne den store digter, den raa og udyrkede, eller den slebne og dyrkede«.

I 1797 tog han juridisk eksamen med bedste karakter. Paa denne tid var det Rist lærte ham at kjende. Han skriver om ham: »En af de betydeligste personligheder blandt de danske jeg gjorde bekjendtskab med, var Bentzon; han var søn af en norsk embedsmand og var, da jeg lærte ham at kjende, notarius og adjunkt ved det juridiske fakultet og levede af at manuducere. Bentzon ragede ved aand, bestemthed, alsidig viden og dyb humor lige saa meget frem, som hans legemshøide var under den sædvanlige. Et ulykkestilfælde i hans barndom havde gjort ham til krøbling: han slæbte i mørk harme et stivt, kortere ben efter sig, og dette tilfælde havde givet hans hele, sanselig som aandelig kraftige væsen en mørk indadvendt retning, som truede med at udarte til afgjort bitterhed, da der ikke syntes at vise sig nogen ærefuld virkekreds for hans selvbevidste kraft. Det er hyppigt i Danmark at finde meget dannede og belæste mænd, og et afgjort hang til ironi er eiendommeligt for Kjøbenhavns lærde verden; men med en saadan dybde og livlighed, uden national farve, at trænge ind i alle fremmede sprogs store aandsværker, at kjende alt og kunne alt godt udenad, uden nogensinde at være kommen over Bæltet, det var alene egent for Bentzon. Han talte tysk uden accent, engelsk som sit modersmaal, var hurtig og kort i ord, stolt i væsen, skarp i sin dom; men hans hjerte slog trofast og varmt for hvad der syntes ham umagen værd at elske. En dybt grundet agtelse, en afgjort overlegenhed i mange ting paa hans side, men ogsaa en usigelig medlidenhed med den af skæbnen ulægelig krænkede ædle natur drog mig daglig fastere til ham. Jeg havde den glæde at kunne fremme hans vel: jeg hvilede ikke, førend jeg havde gjort ham bekjendt i det Schimmelmansske hus, allerede tidligere med Rantzau, som ønskede undervisning i dansk ret.

I begge huse vakte Bentzon den høieste interesse, blev ad denne vei bekjendt med toldkammerets præsident Moltke og fik saaledes i aaret 1799 ansættelse som major og regjeringsraad paa St. Croix; senere blev han til koloniens held generalguvernør, men maatte føle, at han med al sin møie dog kun kunde stifte tvivlsom nytte i det unaturlige samfund, som vi kalde koloni«.

Bentzon gjorde sig straks meget bemærket paa de dansk-vestindiske øer. Det skyltes saaledes ham, at overgivelsen af øerne til

England i 1807 skeede paa saa fordelagtige vilkaar. I 1816 blev han generalguvernør over øerne med titel af generalmajor.

De dansk-vestindiske øer havde just paa den tid sin glimrende periode. De var dengang et knudepunkt for handelen mellem Amerika og Europa.

Handelsrørelsen var stor og en mængde store plantageeiere, mest engelske og franske adelige familier, opholdt sig der. Generalguvernørens stilling og løn var dengang næsten fyrstelig mod nu. Plantageeierne var rige folk. Deres boliger var som slotte; de holdt prægtige ekvipager og rideheste; havde væddeløb og hankampe, hvor hazardspillet dreves og betydelige summer forødttes. Selskabeligheden var stor. Embedsstanden var dansk. De fleste af disse, skriver Dahlerup, levet i ubundet egteskab med et kulørt fruentimmer.

Paa St. Thomas var det, at Dahlerup, dengang søofficer i den danske marine, gjorde guvernør Bentzons bekjendtskab, en mand, skriver han, som baade ved sin karakter og udmerkede aandsgaver ragede høit over alle andre. Dahlerup mente, at den yndest, han kom i hos guvernøren, til en begyndelse skyltes, at han, der var godt kjendt med bergenske forhold, kunde samtale med Bentzon om fødebyen, familien og ungdomsvennerne.

Bentzon levet meget selskabeligt og der hersket efter Dahlerups fremstilling en luksus, der overgik alle europæiske forestillinger baade med hensyn til retter og vine som til gjesternes toiletter.

I 1820 var Bentzon i Kjøbenhavn. Under sit ophold her blev der paa øerne reist en heftig kamp mod ham af hans underordnede danske embedsmænd, der var misundelige paa ham. Særlig var viceguvernøren ham fiendtligsindet. Ogsaa plantageeierne blev forbitret paa ham, idet Bentzons hemmelige rapport til regjeringen af hans fiender blev røbet for dem. Bentzon fremhævede nemlig i denne det uheldige i, at mange af plantageeierne, der var udlændinge, havde stadigt ophold i sit fædreland, hvor de fortærede sine indkomster, der saaledes ikke kom kolonien eller Danmark tilgode. Derfor foreslog han en skat for dem, der var bosat udenfor kolonien.

Dette i forbindelse med andet gjorde, at der reistes en mægtig fiendtligsindet stemning mod den fraværende og intet anende guvernør. Man fandt snart paaskud til anklage, der gik ud paa underslæb, aager og ulovlig deltagelse i handel. Bentzon eiede nemlig plantager og besad en stor formue. Som forretningsfører havde han en agent. Her laa hovedanklagen, at han som generalguvernør skulde have begunstiget sig selv. En kommission blev nedsat og dømte ham til afsked fra sit embede samt tabet af en stor sum penge. Bentzon vilde ikke appellere, men henskjød afgjø-

relsen til kongens naade. Kongen stadfæstet dommen. Imidlertid lykkedes det Bentzons venner at formaa ham til at indanke sagen for hoiersteret. Denne kasserede kommissionsdommen med hensyn til pengesummerne. Men da der var en kongelig parolbefaling, udstedt under krigen, hvori det forbødes militære at være meddelagtig i handel, blev kommissionsdommen opretholdt med hensyn til afskedigelsen. Bentzon fremholdt, at hans agent alene havde gjort hans kapitaler frugtbringende med handel med alt paa lovlig maade; det var, mente han, hvad enhver minister eller anden hoi embedsmand i Europa, der var godsbesidder eller kapitalist, gjorde. Han paaviste, at han i flere tilfælde havde gavnet øen paa tider, hvor der hersket trang og nød. Intet hjalp. Parolbefalingen fældet ham. Bentzon var nemlig titulær generalmajor.

Naar man nu, skriver Dahlerup, tager denne mands brøde i betragtning — om nogen, da var den ikke større, end at en klog monark vilde have fundet den offentlige retfærdighed fuldkomnere tilfredsstillt ved en alvorlig underhaanden given irettesættelse, en pengebøde eller forflyttelse til en anden stilling, hvor fristelsen og leiligheden til poculation var mindre. En klog monark vilde have skattet en saa sjelden embedsmands store evner, vilde have vidst, at slige mænd ikke vokse paa hver en gren. Betragter man hans brøde paa den ene side og de store fortjenester kolonien havde af ham, særlig den for koloniens velfærd betryggende kapitulation i 1807, erkjendt af alle, dernæst den mangel Danmark havde paa dygtige hoiere embedsmænd, saa maa man visselig beklage, at den gode kong Frederik VI saa letsindigt bortkastede en saadan mand; men det har altid været saaledes i Danmark, tilføjer Dahlerup bittert, Danmark er middelmaadighedens hjem; kun den kan trives der.

Men der var, skriver videre Dahlerup, en egen anledning til, at man havde besluttet hans fald. Der var nemlig ministerkrise. Kongen havde selv sagt: »Hvem skal jeg sætte i den afgaaendes ministers sted! Ja, der er Bentzon. Han er den eneste, jeg ved dygtig og passende dertil«.

Men nu var det paa den tid i Danmark noget aldeles utænkeligt, at en borgerlig kunde blive minister. Til belysning af forholdene fortæller Dahlerup, at da justitsministeren Steman, der var af den lavere embedsadel, en af de første aftener viste sig ved hoffet, gik en gammel kammerjunker hen og satte sig paa den stol, Steman netop havde reist sig af, men foer op fra den igjen, og gav sig til at børste sine klæder, som om han havde besmudset dem, tog lommetørklædet og afhviskede stolesædet, før han igjen satte sig.

For at hindre den borgerlige Bentzon fra at blive minister maatte han styrtes.

»Saaledes styrtedes Bentzon«, ender Dahlerup, »denne ypperlige mand, der kunde have virket saa meget gavnligt og stort for Danmark«.

Den danske historiker, professor Holm skriver om Bentzon bl. a.: »Selve den løbebane han kom ind paa, gav ham heller ikke leilighed til paa den rette maade at udfolde sine store evner. Vestindien var sikkert ikke det sted, der passede bedst dertil«.

Bentzon var afsat og forblev det resten af sit liv. Han levet efter dette som privatmand paa St. Thomas. Han havde stiftet bekjendtskaber og forbindelser med verdens mest udmerkede mænd paa den tid; med keiser Alexander, Metternich, Hardenberg, Talleyrand, med alle de betydeligste engelske statsmænd.

Hans store formue satte ham istand til i de 7 aar krigen varede (1807—14) at reise om i Europa, hvor hans indtagende personlighed, hans store sprogtalent, hans overordentlige udstrakte kundskaber, hans livfulde væsen og den sikkerhed, hvormed han i følelsen af sin uafhængighed optraadte, allevegne aabnede ham adgangen til de høieste kredse, og han kom, skriver endvidere Dahlerup, i frit forhold med alle mænd, der paa den tid havde verdens skjæbne i sine hænder. Med Moreau var han reist fra Amerika til St. Petersburg, da denne paatog sig den øverste ledelse af felttoget imod Frankrig. Et uheld Bentzon havde paa reisen fra St. Petersburg til arméen — et benbrud foraarsaget ved væltning af vognen — skilte dem ad, og Bentzon kom først til Paris, da de allierede allerede var i besiddelse af byen.

Bentzon var gift med den verdensberømte Jacob Astors datter, eneste arving til dennes umaadelige formue. Astor var den rigeste mand i Nordamerika.

Egteskabet var ikke lykkeligt. Hun skal have været af et umaadeligt heftigt sind og meget skinsyg, hvortil Bentzon nok ogsaa gav anledning.

Paa St. Thomas levede Bentzon sammen med en Creolerinde med hvem han havde 2 børn.

Da Bentzon blev generalguvernør skulde hans hustru komme til ham igjen, og Creolerinden blev bortsendt. Men da skibet, hvormed hun skulde komme løb ind paa havnen, kunde kapteinen kun fortælle de ventende, at hun havde ombestemt sig.

Med sin hustru havde Bentzon en søn og en datter. Sønnen døde ganske ung ved drukning under et besøg hos bedstefaren Astor i Washington. Kort efter døde ogsaa datteren, og Bentzons egteskab blev kort derefter hævet.

Bentzon havde to søskende. En bror Fredrik Vilhelm, som var født i Bergen ²³/₇ 1794. Han blev ⁷/₈ 1806 indsat i katedralskolen i Bergen i 3die klasse. Hans karakter i 1807 var: »Godd

haab«, i 1811, da han blev dimitteret: »Meget godt haab«. Han reiste over til broren i Vestindien, hvor han imidlertid skal være død kort efter.

Søsteren Maria Elisa Bentzon døde ugift i Kristiania i 1863 ca. 80 aar gl. Byfogden i Bergen brugte et vaabensignet, hvori var en havfrue i skjoldet med en stjerne over hjelmen. Samme segl bruges endnu af den i Bergen værende slekt Bentzon, der stammer fra auditor og veiermester i Bergen Jacob Bentzon (1754 † 1816), som først var auditor paa St. Thomas, og kom derfra til Bergen i 1801. Denne slekt kan ikke være i familie med byfogdens. Auditøren opgives at stamme fra brygger i Kjøbenhavn Bent Bentzon (1674 † 1754), g. m. Johanne Christine Norman (1699 † 1758). Deres søn var sogneprest til Strøm, søndre Odalen, Johan Bentzon (1717 † 1780), g. m. Inger Margrethe Blichfeldt (1723 † 1766). Deres søn igjen var auditor i Bergen Jacob Bentzon, g. m. Janiche Suhling (1782 † 1859), fra hvem den nulevende bergenske slekt Bentzon nedstammer.

Generalguvernør Benoni Bentzon døde i Christiansted i Vestindien den 15. januar 1827, 50 aar gl.

Om hans død, fortæller Dahlerup følgende: »Han skrantede lidt af hoftegigt, som han troede, og laa paa sofaen den meste tid af dagen.

Da hans doktor kom, saa denne straks, at Bentzons tilstand var haabløs, sygdommens sæde var i ryggraden. Han underrettede derfor Bentzon om, at han ikke kunde leve i mange timer.

Bentzon blev et øjeblik forbauset herover, da han egentlig ikke følte sig syg, kun lidt træt og upasselig, men modtog underretningen med resignation og fuldkommen sindsro. Efter at have taget farvel med sine venner, døde han rolig ud paa morgenstunden«.

I Ludvig Daae's: »Breve fra Danske og Norske« er paa s. 89 gjengivet et brev fra C. B. Merbitz til Irgens-Bergh, dat. Kjøbenhavn 27. marts 1827, hvori bl. a. staar: »Halte Benzon, Ex-Gen.-Gouv., er død paa St. Croix og skal efterlade betydeligt, skjønt den imod ham anlagte sag endnu ei fuldelig er tilende. De børn, han havde med sin fraskilte kone, ere døde, og formentlig har han givet Scholten haab om at blive sin arving; thi denne skal have smigret sig dermed, men see! efter hans død fandt man et testamente, hvorefter han bestemmer sin formue til 3 naturlige børn, hvoraf de 2 ere blandinger, og som opdrages i udlandet«.

Dahlerup skildrer Bentzon som en smuk mand af kraftig og velproportioneret legemsbygning.

»Hovedet var ualmindeligt smukt, haaret lysegult og fyldige glinsende lokker, som et barnehoved, skjønt han var over de 40 aar.

Ansigtifarven var lys og klar som en ynglings, store lyseblaa øine, udtrykket i ansigtet var fuldt af aand, mildhed, aabenhed og munterhed.

I hans væsen var der, naar han var alvorlig, en høi grad af ro og værdighed. Hans personlighed, kort sagt, var saadan, at den maatte indtage og imponere enhver, der nærmede sig ham.

Alt forenede sig for at udpege ham som den, der kun behøvede en værdig skueplads for at blive en stor mand, en mand, der kunde virke til uendelig gavn for det land, han tilhørte.

Og dette land bortkastede ham, som om det eiede tusinder af hans lige.

Om end Dahlerup i sin skildring af Bentzon kan have farvet den med noget af den bitterhed, han selv følte mod sit fædrelands styre, saa er det paa den anden side klart, at hans interessente biografi seet i samklang med de øvrige skildringer, man har af Benoni Bentzon, i de store hovedtræk er rammende og sand. Var end hans skjæbne trist og hans stilling i verden ikke den, som hans glimrende evner berettigede ham til, saa er dog Benoni Bentzons livshistorie vel værd at mindes.

Skulde det ikke være en opgave for en historiker, der er bosat i Kjøbenhavn, at undersøge i rigsarkivet og belyse nærmere hans historie som generalguvernør over de dansk-vestindiske øer?
